

1. Predmet štátnej skúšky - Teória a metódy v archeológii

Kód: KARCH/TaMvArch/03

Študijný program: ARb09 (bakalári)

- 1. Nedeštruktívna archeológia.** Metódy a ciele nedeštruktívneho výskumu. Význam nedeštruktívnej archeológie. Archeologická prospekcia. Geofyzikálne metódy. Metódy s odberom vzoriek. Letecká archeológia: ciele a možnosti. Základné princípy (príznačky) leteckého snímkovania. Prínos a význam leteckej prospekcie.
- 2. Archeologická stratigrafia.** Pojatie stratigrafie v geológii a v archeológii. Základné pravidlá. Archeologická stratifikácia. Prírodné a antropogénne vrstvy a ich stratigrafické znaky. Negatívne a pozitívne objekty.
- 3. Archeologický terénny výskum.** Záchranný výskum. Podmienky vykonávania a financovanie archeologického terénneho výskumu. Deštruktívne metódy archeologického výskumu. Faktory podmieňujúce metodiku terénneho výskumu. Metodika terénneho výskumu pohrebných areálov / objektov. Metodika terénneho výskumu sídliskových areálov / objektov.
- 4. Dokumentácia archeologického terénneho výskumu a nálezov.** Obsah a forma výskumnej správy. Kreslená a fotografická dokumentácia terénnych objektov, kontextov a nálezov. Celkový plán náleziska. Fotogrametria. Fotogrametrický plán náleziska.
- 5. Legislatívne podmienky realizácie terénnej archeologickej aktivity na Slovensku.** Zákon o ochrane pamiatkového fondu. Vyhláška Ministerstva kultúry SR, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu. CEANS.
- 6. Archeologické pramene a archeologické dáta.** Primárny a sekundárny deskriptívny systém. Formalizácia jazyka archeologickej deskripcie. Archeologická databáza.
- 7. Typologická metóda v archeológii.** Typ ako pomocná klasifikačná kategória. Význam a kritika metódy. Tvorba typologických radov: intuitívny a formalizovaný spôsob. Príklady v archeologickom bádani. Archeologická seriácia – základy metódy. Relatívne chronologická analýza pohrebiska s využitím seriácie – základné podmienky a kroky metódy. Chronologická interpretácia výslednej (usporiadanej) matice. Overenie pravdepodobnosti výsledkov.
- 8. Analýza pohrebiska z hľadiska rekonštrukcie kroja – metodický postup.** Archeologicky postihnutelné súčasti kroja. Kritika prameňa. Využitie historických prameňov a etno-archeologických paralel a poznatkov.
- 9. Sociologická a demografická analýza pohrebiska.** Ideologická a sociálna podmienenosť javov pohrebného rítu. Rituálny a nerituálny obsah hrobu. Tzv. rituálna a sociálna štruktúra. Paleodemografia a jej východiskové parametre. Statický a dynamický popis obyvateľstva.
- 10. Sídlisková archeológia v dejinách bádania.** Tzv. metóda sídliskovej archeológie G. Kossinnu a jej kritika v nemeckej archeológii. Sídlisková archeológia göttingenskej školy: sídlisková archeológia – geografia – história. Pojem kultúrna krajina. Nové tendencie – sídelná a krajinná archeológia.
- 11. Model sídliska.** Vývoj sídliska na úrovni chronologických období. Sociálno-ekonomická štruktúra sídliska. Funkčná analýza sídliskových objektov. Analýza na úrovni sídliskovej aglomerácie a na úrovni regiónu.
- 12. Metódy analýzy sídelných areálov paleolitických lovcov.** Charakter mlado- až neskoropaleolitických staníc. Priestorové entity a ich analýza. Analýza rozptylu makro- a mikronálezov.
- 13. Metódy analýzy sídelných areálov pravekých roľníkov.** Tézy pre analýzu neolitických sídlisk. Analýza na úrovni sídliska. Charakter zástavby. Typológia a možnosti individuálneho datovania veľkých obytných stavieb. Horizontálne stratigrafické vzťahy.
- 14. Metódy analýzy opevnených sídelných areálov.** Archeológia socio-kultúrnych areálov, tzv. rondelov. Faktory podmieňujúce existenciu opevnených sídelných areálov. Opevňovací systém a jeho prvky. Opevňovacia technika. Vývoj štruktúry opevnených sídelných areálov.
- 15. Spôsoby uchovania rastlinných zvyškov, odber archeoenvironmentálnych vzoriek v teréne a extrakcia rastlinného (a faunálneho) materiálu.** Rastlinné mikro a makrozvyšky. Metódy vzorkovania (systematické, náhodné, ciele... a metódy extrakcie rastlinných makrozvyškov zo sedimentov (flotácia, preosievanie za mokra za sucha, premývanie...). Pozitíva a negatíva jednotlivých metód.
- 16. Proces spracovania obilia – najdôležitejší tafonomický proces vplývajúci na zloženie archeobotanických vzoriek.** Charakteristika procesu – jeho fázy a stupne, produkty/odpady ktorých fáz sa majú možnosť zachovať a prečo. Metódy detekcie odpadov/produktov týchto fáz v archeobotanickom súbore.
- 17. Kvantifikačné metódy v archeozoológii.** Charakteristika metód NISP a MNI – možnosti a problémy.
- 18. Paleoeconomia.** Definícia. Rôzne podoby a mechanizmy výmeny. Organizácia a fungovanie ekonomiky.
- 19. Využitie tafonomických štúdií pre paleoeconomickú interpretáciu archeologických lokalít.** Miesta produkcie a konzumácie pestovaných rastlín.

2. Predmet štátnej skúšky - Archeológia včasnej doby dejinnej

Kód: KARCH/ArchVDD/03

Študijný program: ARb09 (bakalári)

- 1. Včasná doba laténska na strednom Dunaji.** Obdobie stupňov LT A a LT B na strednom Dunaji: významné lokality a objavy, sídliská a pohrebiská, materiálna kultúra a kultúrne vzťahy.
- 2. Východokeltský okruh.** Definícia pojmu: východokeltský okruh. Keltská oikuména na strednom Dunaji. Historická keltská expanzia. Podunajské ťaženie na balkánsky polostrov. Keltské panstvo na Balkáne. Pomery po návrate keltských družín do Karpatskej kotliny. Etnický obraz doby laténskej v juho- a severovýchodoalpском prostredí a na strednom Dunaji.
- 3. Horizont plochých keltských pohrebísk.** Keltské ploché pohrebiská – priestorové rozšírenie, charakteristika, datovanie. Materiálna kultúra: základné typy šperku a súčastí odevu, výzbroj z hľadiska typovo-chronologického triedenia.
- 4. Keltská spoločnosť vo svetle historických a archeologických prameňov.** Pohrebiská ako prameň poznania keltskej spoločnosti. Náčelníci a ich družiny. Bojovníci, výzbroj a spôsob boja. Keltská spoločnosť, jej štruktúra, vonkajšie znaky a sociálne vzťahy na základe archeologických a historických prameňov. Klienti a klientelný systém.
- 5. Sídelné formy a štruktúry staršej a strednej doby laténskej v stredoeurópskom priestore.** Forma sídlisk v staršej a strednej dobe laténskej: dvorce a osady. Vonkajšia a vnútorná štruktúra osídlenia a jej vývoj od včasnej po strednú dobu laténsku.
- 6. Hospodárstvo, výmena a obchod v dobe laténskej.** Výroba a sídla v dobe laténskej. Sídelné a výrobné zóny. Špecializovaná výroba. Východokeltské mincovníctvo. Výmena a obchod.
- 7. Koniec keltského panstva v stredoeurópskom priestore.** Púchovská kultúra. Bóji a dácka expanzia. Regnum Noricum.
- 8. Etnogenéza Germánov.** Protogermánske archeologické kultúry v Európe a ich základná charakteristika.
- 9. Etnické a mocenské zmeny v oblasti stredného Dunaja na prelome letopočtov.** Keltské osídlenie v závere doby laténskej. Dácka expanzia. Hospodárska a vojenská expanzia Rimanov. Germánske migrácie.
- 10. Stredodunajský Limes Romanus.** Základná charakteristika (typy táborov, civilné osady a mestá, limitná cesta). História budovania stredodunajského limitu. Vojenské posádky.
- 11. Pohrebný rítus Germánov a Rimanov na strednom Dunaji.** Spôsoby pochovávaní. Stratifikácia spoločnosti na základe skúmania pohrebísk.
- 12. Rímsko-germánske kontakty na strednom Dunaji.** Vývoj politických, vojenských a hospodárskych kontaktov v písomných a archeologických prameňoch (rímske stavebné pamiatky a huteľné predmety na území Slovenska).
- 13. Etnická a politická situácia v období sťahovania národov.** Dôvody vzniku sťahovania národov. Rímska a barbarická spoločnosť v období sťahovania národov. Kmene zúčastnené na migrácii a ich základná charakteristika.
- 14. Sortiment pestovaných rastlín a jeho zmena v dobe železnej a rímskej a vo včasnom stredoveku.** Sortiment mladšej doby železnej, doby rímskej v Provincii Panónia a v Barbariku, sortiment plodín včasného stredoveku - charakteristika plodín, čas príchodu, etablovanie sa, ukončenie pestovania jednotlivých plodín.

3. Predmet štátnej skúšky - Praveká a stredoveká archeológia

Kód: KARCH/SPSA/03

Študijný program: ARb09 (bakalári)

1. **Vývoj človeka a jeho materiálnej kultúry v paleolite** (hominizácia, adaptácia na prírodné prostredie, vývoj paleolitickej industrie, charakteristika lovecko-zberačských spoločností).
2. **Predný Východ a neolitizácia Európy.** Charakteristika obdobia predkeramického a keramického neolitu. Proces neolitizácie. Najvýznamnejšie lokality. Materiálna kultúra.
3. **Neolit na Balkáne.** Charakteristika obdobia neolitu na Balkáne. Kultúry maľovaného okruhu. Proces neolitizácie. Najvýznamnejšie lokality. Materiálna kultúra a umenie.
4. **Starý a stredný neolit v strednej Európe.** Charakteristika kultúr. Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
5. **Mladý neolit a včasný eneolit v strednej Európe.** Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
6. **Stredný a neskorý eneolit v strednej Európe.** Charakteristika kultúr. Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
7. **Kultúry popolnicových polí.** Definícia, priestorové rozšírenie, lokálne rozdiely, kultúrne vzťahy a chronologické väzby, hospodárske a spoločenské podmienky.
8. **Forma a vývoj sídlisk, zmeny v pohrebnom ríte doby bronzovej ako odraz spoločenských a hospodárskych zmien.**
9. **Kultúrny vývoj v staršej a v strednej dobe bronzovej v karpatskej oblasti.** Význam civilizačných zásahov a interkultúrnych vzťahov v jednotlivých kultúrach tejto epochy, sídliská a pohrebiská.
10. **Prejavy vplyvu jazdecko-nomádskych spoločností na miestne sedentárne kultúry v závere doby bronzovej a v staršej dobe železnej v karpatskej oblasti.**
11. **Východohalštatský okruh.** Definícia pojmu, lokálne skupiny, sídliská a pohrebiská, chronológia, materiálna kultúra, sídliská a pohrebiská, kultúrne vzťahy.
12. **Cudzie vplyvy v halštatskej kultúre v nadalpskom priestore a ich odraz v hospodárskom a spoločenskom vývoji.**
13. **Ranoslovanské osídlenie Európy.** Etnogenéza a expanzia, osídlenie strednej Európy. Slovania v archeologických prameňoch.
14. **Počiatky etatizácie Slovanov, Samova ríša, kultúrno-etnická situácia v severokarpatskej oblasti v 6. Storočí.**
15. **Avarská eurázijská anabáza.** Avari a Byzantská ríša, Avari v Podunajsku, Avarský kaganát.
16. **Etnogenetické procesy stredoeurópskej society 7.-8. stor.** Materiálna kultúra Avarov, chronológia doby avarskej, kultúrna a teritoriálna integrácia Slovanov v avarskom kaganáte a jeho zánik.
17. **Štrukturálne a spoločenské premeny slovanského sveta v strednej Európe v predveľkomoravskom období, blatnicko-mikulčický horizont.** Predveľkomoravské kniežatstvá a vznik Veľkej Moravy
18. **Veľká Morava.** Písomné pramene, územné rozšírenie a problematika lokalizácie VM. Kristianizačné procesy veľkomoravskej spoločnosti, archeologické pramene. Zánik Veľkej Moravy .
19. **Politicko-mocenská situácia v strednej Európe na prelome 1./2. tisícročia.** Nové východné spoločenstvá v Európe, problematika kultúrno-spoločenského vývoja strednej Európy v 10.- 12. stor. - belobrdská kultúra.
20. **Stredoveká dedina.** Stredoveké pánske sídlo 12.-16. stor. na Slovensku v európskom kontexte.
21. **Predurbánna osada a stredoveké mesto.** Genéza miest a počiatky mestskej architektúry a urbanizácie, remeselná produkcia vrcholného stredoveku, hrnčiarstvo a kachliarstvo (typológia, chronológia).